

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง "นางนาก: การต่อรองทางความหมายในภาพยนตร์ยอดเยี่ยม" ตั้งอยู่บนสมมติฐานเบื้องต้นว่าภาพยนตร์ยอดเยี่ยมอาจไม่ใช่ตัวบทที่มีความหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้การกำหนดของผู้สร้าง และดังนั้นจึงไม่ใช่ตัวบทที่มีอำนาจสมบูรณ์ในการกำหนดการรับรู้และตีความของผู้ชม

ผู้เขียนได้ใช้กรอบการวิเคราะห์ของแนววัฒนธรรมศึกษา (cultural studies) เขียนงานชาติพันธุ์วรรณนาของภาพยนตร์เรื่องนางนาก ซึ่งประสบความสำเร็จทางรายได้อย่างสูงเมื่อออกฉายในพ.ศ.2542 โดยอาศัยมโนทัศน์เรื่องการปฏิบัติ (practice) ของปีแอร์ บูร์ดิเยอ เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจกับกระบวนการที่ซับซ้อนและหลากหลายของการสร้างและตีความความหมายของตัวบทภาพยนตร์

การสนทนากับตัวแทนของกลุ่มผู้สร้างและผู้ชมแสดงให้เห็นว่า การให้ความหมายของบุคคลเหล่านี้ต่อภาพยนตร์เรื่องนางนาก หลากหลายไปตามภูมิหลังทางวัฒนธรรมและบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะในด้านที่สัมพันธ์กับ (1) กระบวนการผลิตและบริโภคภาพยนตร์และ (2) ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเล่าแม่นาคพระโขนง อันเป็นที่มาของการให้ความหมายต่าง ๆ กันต่อประเด็นความเชื่อทางศาสนา ความรัก และภาพของอดีต ความหมายหลักๆ เหล่านี้ผ่านการต่อรองตั้งแต่ในกระบวนการสร้างกระทั่งในกระบวนการประเมินคุณค่าของนางนาก จนไม่มีประเด็นความหมายใดได้รับการนำเสนอหรือตีความโดยปราศจากความขัดแย้ง

ความหมายที่ถูกนำเสนอในนางนากเป็นความหมายที่ผ่านการต่อรองบนพื้นฐานของความขัดแย้งระหว่างผู้ครอบครองต้นทุนทางเศรษฐกิจกับผู้สร้างสรรค์งานศิลปะ โดยมีความพึงพอใจต่อบทบาทอันจำกัดของแต่ละบุคคลและความคาดหวังต่อความนิยมของผู้ชมเป็นแกนของการประนีประนอม ขณะที่ความนิยมต่อนางนากเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจอธิบายได้ด้วยความสามารถของผู้สร้างในการคาดเดาความต้องการของผู้ชม ผู้ชมของนางนากมีการให้ความหมายอย่างหลากหลายไปตามระดับความเข้มข้นของความรู้ที่แต่ละกลุ่มมีเกี่ยวกับภาพยนตร์ และเกี่ยวกับเรื่องเล่าแม่นาคพระโขนง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์ไม่ได้เป็นพื้นที่ของการครอบงำ แต่เป็นโลกของการต่อรองระหว่างคนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยแสดงออกในรูปของการให้คุณค่ากับความหมาย อันเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติเพื่อแสดงว่าตัวตนของแต่ละปัจเจกเหล่านั้นให้คุณค่ากับสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันอย่างไร และเป็นการแสดงออกซึ่งความเป็นชนชั้นนำสำหรับบางกลุ่มอย่างไร